

גבולות היחידה: שמואל ב' פרק י'

נושא היחידה: שליחת מנחמים לעמון ותוצאותיה

מספר שיעורים: 2

כתבה: יעל גרוסברג

כללי:

דוד שומע כי נחש מלך עמון מת, ושולח לבנו חנון מנחמים, משום שבעבר עשה נחש חסד לדוד. אך אנשי חנון אומרים לו, כי ודאי שליחים אלו הנם מרגלים הבאים לרגל את ארצם, ועל כן מחליט חנון לפגוע בהם – הוא גוזר חצי מזקנם וחצי מבגדיהם, באופן מבייש ביותר. כאשר דוד שומע זאת, הוא אומר לאנשים, שימתינו ביריחו עד שיצמח זקנם, וכן יוצא כנגד עמון למלחמה. אמנם עמון שכרו חיילים רבים מארצות שכנות, אך צבא יואב מניס אותם חזרה אל עריהם.

פתיחה:

המורה יספר לתלמידים על מקרה שבו שר התחבורה רצה לבקש משר הבריאות, הנמצא בחדר לידו, שלט למזגן בחדרו, מאחר שלא מצא את שלו.

על כן, שלח שר התחבורה את עוזרו האישי שיבקש זאת.

אך הוא לא ידע כי באותו הזמן התנהלה בחדר שר הבריאות ישיבה חשובה מאוד, וכאשר נכנס העוזר, כעס עליו שר הבריאות מאוד וצעק עליו: כיצד מעז שר התחבורה ככה להפריע? מה הוא חושב לעצמו? האם בגלל קור הוא צריך להפריע לנו?!

העוזר חזר בבושת פנים וסיפר זאת לשר.

המורה יפנה לתלמידים וישאל אותם: מה דעתכם? במי פגע שר הבריאות – בעוזר או בשר התחבורה? כלפי מי היה מופנה כעסו?

ודאי שהעוזר קיבל את התגובה הכועסת, אך הפגיעה כוונה לשר התחבורה, משום שהעוזר היה רק השליח.

בפרק הנוכחי נראה פגיעה חמורה שנעשתה בשליח, אך כוונה כמובן למי ששלח אותו.

לימוד הפסוקים:

המורה יכתוב על הלוח: מלך עמון,

ולאחר מכן יתחיל בקריאת פס' א'-ב'.

המורה ישאל: מיהו מלך עמון? ויחד עם התלמידים, ימלא על הלוח:

מלך עמון- נחש, מת.

בנו חנון מולך תחתיו.

מה רוצה דוד לעשות לאחר מותו? לשלוח שליחים בשמו שינחמו את חנון מלך עמון על מות אביו, משום שנחש עשה עמו חסד.

כדי להבין באיזה חסד מדובר, יפנה המורה את התלמידים לפירוש רש"י.

רש"י: כאשר דוד ברח משאול, שאול רצה גם לפגוע במשפחתו. על כן הוריו ואחיו עקרו לארץ מואב. אך שאול הרג אותם, מלבד אחד שהצליח לברוח ומצא מחסה אצל נחש מלך עמון.

← חשוב לציין את מעלתו של דוד, ולחזור על המושג "חסד של אמת" שלמדנו בפרק הקודם. דוד מכיר טובה למלך עמון, ועל כן הוא הולך שולח מנחמים לבנו אך בהגיע השליחים לנחש, במקום לקבלם בסבר פנים יפות, נראה מה אירע להם...

קריאת פס' ג'-ד' (עדיף שהמורה יקרא פסוקים אלה על מנת לעשות זאת בהטעמה הנכונה, משום שיש בהם נימת שאלה).

מה אומרים שרי חנון לחנון? שהשליחים ודאי לא באו למטרות טהורות וכוונתם האמיתית היא לרגל את ארצם.

מה עושה חנון? מגלח חצי מזקנם של השליחים וכורת את מדווייהם= בגדיהם, באמצע.

כך, עם חצי זקן וחצי מהבגדים, הם נאלצים לחזור.

← המורה ישאל את התלמידים: תארו לכם שהייתם רואים מולכם אדם עם חצי זקן וחצי מהבגדים. איזו תחושה הדבר גורם לאותו אדם? בושה גדולה מאוד!

← המורה יזכיר לתלמידים את ה"אירוע" מתחילת השיעור, וישאל את התלמידים: כאשר חנון מבייש את השליחים, את מי בעצם הוא מבייש? את דוד, מכיוון שהם שליחיו. ולכן ברגע שחנון עשה זאת, יש כאן קריאת מלחמה על דוד.

נראה יחד את תגובת דוד.

המורה יכתוב על הלוח: תגובת דוד- 1.

2.

קריאת פס' ה'-ז':

תגובת דוד היא קודם כול כלפי אנשיו: שבו ביריחו עד שיצמח זקנכם, משום שבושה גדולה היא להסתובב כך. ניתן לראות כאן את רגישותו של דוד כלפי אנשיו.

← בשלב זה, חשוב להשתמש במפה ולהראות לתלמידים את המיקום של עמון ושיריחו היא העיר הקרובה ביותר.

תגובתו השנייה היא אל מול עמון, שמבינים כי "נבאשו" למול דוד (מצודת ציון: נמאסו, כמו דבר נבאש), ועל כן דוד יוצא כנגדם למלחמה.

כיצד עמון מתכוננים למלחמה? שוכרים חיילים רבים ממדינות אחרות.

← לפני קריאת הפסוקים הבאים, יבחר המורה תלמיד אחד, ויאמר לתלמידים: אני יואב, שר צבא דוד. שמעתם על החוצפה של עמון? איך הם העזו כך לבייש את שליחי המלך, ובעצם לבייש את המלך בעצמו?! אנו יוצאים למלחמה, אבל זה לא יהיה פשוט... עמון שכרו חיילים רבים - יש גם מלפנינו וגם מאחורינו חיילים - ואני חייב לחשוב מהר על פתרון. איך ננצח אותם?

(הוא יפנה לתלמיד ויאמר לו:) בוא, אבישי אחי. תקשיב. אני אקח חצי מהלוחמים ואלחם מול חיילי ארם, ואתה תיקח חצי מהלוחמים ותילחם מול חיילי עמון. אם אני אנצח- אבוא לעזור לך, ואם אתה תנצח- תבוא לעזור לי. בסדר?!

יואב ואבישי עומדים לצאת למלחמה, אך רגע לפני היציאה למלחמה, רוצה יואב לחזק את הלוחמים. כעת נקרא את הפסוקים אשר יהיו מובנים לאור ההצגה. על

התלמידים לכתוב במחברתם את משפט החיזוק של יואב לעם, רגע לפני ההסתערות.

קריאת פס' ח'-יג':

חיזוק יואב לעם: "חֲזַק וְנִתְחַזַּק בְּעַד עַמָּנוּ וּבְעַד עָרֵי אֱלֹהֵינוּ וְהָיָה יַעֲשֶׂה הַטּוֹב בְּעֵינָיו".

לאחר שכל התלמידים כתבו זאת, יתלה המורה את המילים על הלוח ויבקש מהתלמידים להסבירן.

יואב מזכיר ללוחמים למען מי המלחמה- אנו נלחמים למען העם ולמען ה'!!! אנו שליחים, ואיננו עושים זאת למען התהילה והכבוד האישיים שלנו.

וחשוב גם לזכור- זו ההשתדלות שלנו, אך ה' יעשה את הטוב בעיניו.

ניתן להדגיש כי ארבע פעמים מופיע השורש ח.ז.ק בדברי יואב. ראשית, אם יחזק האויב, הם יבואו איש לעזרת רעהו לישועה, ושנית, כי בכוחם עצמם להתחזק יחד למען העם ולמען ארץ ה': "חֲזַק וְנִתְחַזַּק בְּעַד-עַמָּנוּ וּבְעַד עָרֵי אֱלֹהֵינוּ"!

קריאת פס' י"ד-י"ח:

תוצאות המלחמה: ניצחון עם ישראל.

במערכה הראשונה, יואב מצליח להניס את צבא ארם, וכאשר בני עמון רואים זאת, הם נסוגים חזרה ומתבצרים בעירם.

לאחר מכן, נערכים שבטי ארם למערכה שניה, והפעם מגייסים גם את שבטיהם "אֲשֶׁר מֵעֵבֶר הַנָּהָר", ובראשם "שׁוֹבֵךְ שֵׁר-צָבָא הַדְּדַעְזָר"; זוהי מערכה גדולה וקשה, שאליה יוצא גם דוד בעצמו עם "כָּל יִשְׂרָאֵל וַיַּעֲבֵר אֶת הַיַּרְדֵּן"; דוד מכה בארמים מכה קשה ומרתיעה - "שִׁבְעַת מְאוֹת רֶכֶב וְאַרְבָּעִים אֶלֶף פָּרָשִׁים... וַיֵּרְאוּ כָּל הַמְּלָכִים כִּי נִגְפוּ... וַיִּשְׁלְמוּ אֶת-יִשְׂרָאֵל וַיַּעֲבְדוּם.. וַיֵּרְאוּ אֲרָם לְהוֹשִׁיעַ עוֹד אֶת בְּנֵי עַמּוֹן".

לפני קריאת הפסוק האחרון בפרק, יציין המורה בפני התלמידים כי ישנה מילה החוזרת פעמיים בפסוק זה, אך במשמעות שונה. מהי? "ויראו".

קריאת פס' י"ט והבנתו: כל המלכים רואים שעם ישראל מנצח במלחמה, הם הופכים להיות עבדים, וארם פוחדים לעזור פעם נוספת לבני עמון.

הצעות להמחשה:

הצגת אירוע בפתיחה - על מנת להמחיש לתלמידים כי פגיעה בשליחו של אדם היא בעצם פגיעה בשולח.

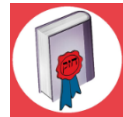
המחשה באמצעות השלכה אישית - התלמידים ינסו לדמיין מה הייתה הרגשתם אם הם היו רואים עומד מולם אדם עם חצי זקן וחצי מבגדיו. שימוש במפה - להבנת המרחק והמיקום בין עמון ליריחו. הצגה בשיתוף תלמיד - להבנת הסיטואציה במלחמה אל מול עמון והחיילים הרבים ששכרו.

מסרים והפנמה:

- א. הכרת הטוב של דוד כלפי נחש מלך עמון ועשיית חסד עמו גם לאחר מותו, מכיוון שעשה חסד עם דוד בעבר.
- ב. רגישותו של דוד והבנתו ללבם של שליחיו, בכך ששלח לקראתם שליחים ואמר להם כי ימתינו עד שיגדל זקנם.
- ג. דבריו של יואב לפני המלחמה מהווים קריאת כיוון - לזכור כי אנו שליחים עבור עם ישראל ועבור הקב"ה. אנו עושים את ההשתדלות, אך הקב"ה יוביל את התוצאות לפי הדבר הנכון בעיניו.

סיכום:

בפרק זה ראינו כי דוד, מתוך כוונות טובות, שלח מנחמים לחנון מלך עמון, אך שריו גרמו לו לחשוב ששליחים אלו הנם מרגלים. חנון ביישם בכך שחתך את חצי זקנם וחצי בגדיהם. דבר זה גרם לכך שצבא דוד יצא כנגד עמון למלחמה. בתחילת המלחמה, חיזק יואב את אנשיו, והזכיר להם כי הם נלחמים למען העם ולמען ה', והקב"ה יכוון לתוצאה הנכונה בעיניו. יואב חילק את צבאו לשניים, ולמרות העובדה שעמון שכרו לוחמים רבים, צבא דוד ניצח והביס אותם.

מפת ארץ ישראל בזמן מלכות דוד:

<http://www.daat.ac.il/DAAT/israel/mapot/19.htm>

